

Anda, Géza, pianist

1967

A rádió meg a lemez nem pótolja a személyes élmény varázsát. Anda Géza huszonnégy évvel ezelőtt ment el Magyarországról, Svájcban él, azóta most vendégszerepelt először itthon. S az Erkel Színházban az újdonság izgalmaival fedezte föl a közönség magának őt, aki az évtizedek távlatából is ismerősebb az ismerősnél, hiszen eszményi muzsikálása Dohnányi iskolájából nőtt ki, azt virágoztatta, fejlesztette művészetében tovább.

Azt mondja:

— *Sehol és soha olyan kiváló iskola nem volt és nem lesz, mint a mi Zeneakadémiánk: Weiner Leó tanított, meg Molnár Antal, Siklós Albert, Bartha Dénes...*

S amikor külföldre ment?

— *Rájöttem arra, hogy nem tudok zongorázni. Sem technikailag, se pszichikailag. Az első nagy lendület, a kezdeti sikerek láza a magam számára huszonkét éves koromban kihunytt. Mindent előlről kellett kezdenem. A háború alatt amúgysem koncertoztam, hanem csak tanultam, tanultam, tanultam. Egymagam. Újra elővettem Bach kétszólamú invencióit és Cortot újgyakorlatait. A mélypontom talán 1948—49-ben jutottam túl.*

S ma? Világsikereinek teljében?

— *Még nagyon sokat kell tanulnom, tökéletesednem. Klemperekről nemrég én is hallottam. Londonban egyik próbámat, és azt mondta: „Maga egyre jobban zongorázik...” Ha nem így volna, akkor fel kellene adnom magamat és a mesterségemet — feleltem. „Ismerek jó néhány művészt, aki egyre rosszabbul játszik, mégsem hagyja abba” — mondta erre. Pedig ezen a pályán nincs megállás.*

Kitől tanult legjobban?

— *Mindenkitől tanultam, akivel együtt hangversenyeztem. Márminat a nagy karmesterektől. De az ember a legtöbbet magától tanulja meg, hiszen a fizikai érzéseket a feszültség és feloldódás váltakozásánál nem fogja ráfájtathatja le a tanár. Ezt magyarázom mindig a fiataloknak.*

Anda Géza Luxemburgban, a Festival idején, minden évben tanít néhány fiatal művészt. Vajon mi a tapasztalata, másképpen zongorázának-e, másképpen muzsikálnak-e ma, mint évtizedekkel ezelőtt?

— *Rosszabbul zongoráznak, rosszak az iskolák világszerte. Nálam a művészképzésben nemegyszer kiderül, hogy a növendékek példái nem tudnak skálázni. Miért? Lenézik. Ok „muzsikálnak”. De hogyan, ha nem urai a hangszerüknek. Nem, ne képzeljük azt, hogy jobban játszunk, mint a régiak. Gondolja csak el, milyen kevés zongorista akadt ma, aki egy szép, igaz legatót tud megszólaltatni. A gyors játék még nem minden, hanem csak akkor érdekel, ha egy zene kifejezésével kapcsolatos, azt szolgálja. A technikának a zenei érzéssel együtt kell fejlődnie. Az, hogy az őt úgy egyenletesen játsszon, az is zenei probléma.*

Úgy tudjuk, ma is rendszeresen gyakorol...

VENDÉGEINK

A zenéhez emberileg is fel kell magasodni

— mondja Anda Géza

— *Ez igaz. A budapesti szólóhangversenyem délelőttjén az Erkel Színházban három órát töltöttem azzal, hogy kitapasztaljam a zongorát. Az egyik hang úgy szól rajta mint a fa, másik mint a réz. Nem kiegyenlített. Meg kellett találnom a billettésnek azt a módját, hogy az egyes hangok úgy hangozzanak, ahogy én elképzelem. Nem, nem a zongora rossz, az ápolása, a karbantartása hibás. Ugyanezzel a zongorával és ugyanígy bajlódtam a zenekari estem előtt is.*

Bartók II. zongoraversenyét megszámálhatatlanul sokszor játszotta együtt Fricsay Ferencel.

— *1952-ben adtuk először elő Salzburgban. Ez volt a mű első kirobbanó sikere. Utána, ahol csak lehetett, más-sorra futtunk. Fricsayval nagy egyetértésben dolgoztunk. Haldia óriási vesztesége a világ zenei életének.*

Úgy tudjuk, Anda dirigál is...

— *Tíz év óta. Többnyire Mozartot. Amikor Mozart zongoraversenyét játszom és dirigálok, egy nagyobb együttessel való kamarazenélés örömet érzem.*

Hatalmas repertoárjából mi hiányzik még?

— *Azzal foglalkozom, hogy megtanulom Beethoven összes szonátáit.*

— *Mikor pihen?*

— *Évente két hónapot. Januárban és júniusban. Ilyenkor jóformán ki sem nyitom a zongorát.*

— *Mi a véleménye a mindinkább szaporodó zenei versenyekről?*

— *Sem a győzelem, sem a bukás nem bizonyít semmit. A versenyek eredményeit nem igen realitások, sok a kompromisszum. Én két-három évvel ezelőtt voltam utoljára zsűri tag Leedseben, de elment a kedvem tőle. Húsz-huszonkét éves zongoristák ma — kevés kivétellel — fiatalnak dicsőzött öregek, nincs bennük semmi elszántság. Oratosak, nem válnak kockázatot. Hiányzik belőlük a hangszer iránt való lelkesedés. Szépen a fal mellett, biztonságban élni és muzikálni. Bárcsak inkább mellé ütnének olykor-olykor, az is jobb lenne. A zene karakternevelő, de ennek az ellenkezője is igaz: buta, műveletlen és gyáva ember nem lehet jó muzsikás. A zenéhez emberileg is fel kell magasodni. Akiben nem él ellenállhatatlan kényszer, hogy a kitűzött cél irányában fejlessze magát, és nem ellenőrző lankadatlanul minden leütött hangját, abból nem lesz igazi művész. A tanulásnak, a gyakorlásnak nagy munka az ára. S ebbe a nagy munkába van, aki belekábul. Ennek csakis a szigorú önkormányzat az elszersze.*

Epp olyan szenvedélyes pedagógus, mint amilyen művész. De nemcsak növendékeinek pedagógusa, hanem önmagáé is. Mert senkivel sem olyan körülhatárolt szigorú és tárgyilagos, mint önmaga művészetével. Így főndök össze benne az emberi kvalitás a művészi nagysággal.

Gách Marianne

Film Színház
1967 May 19